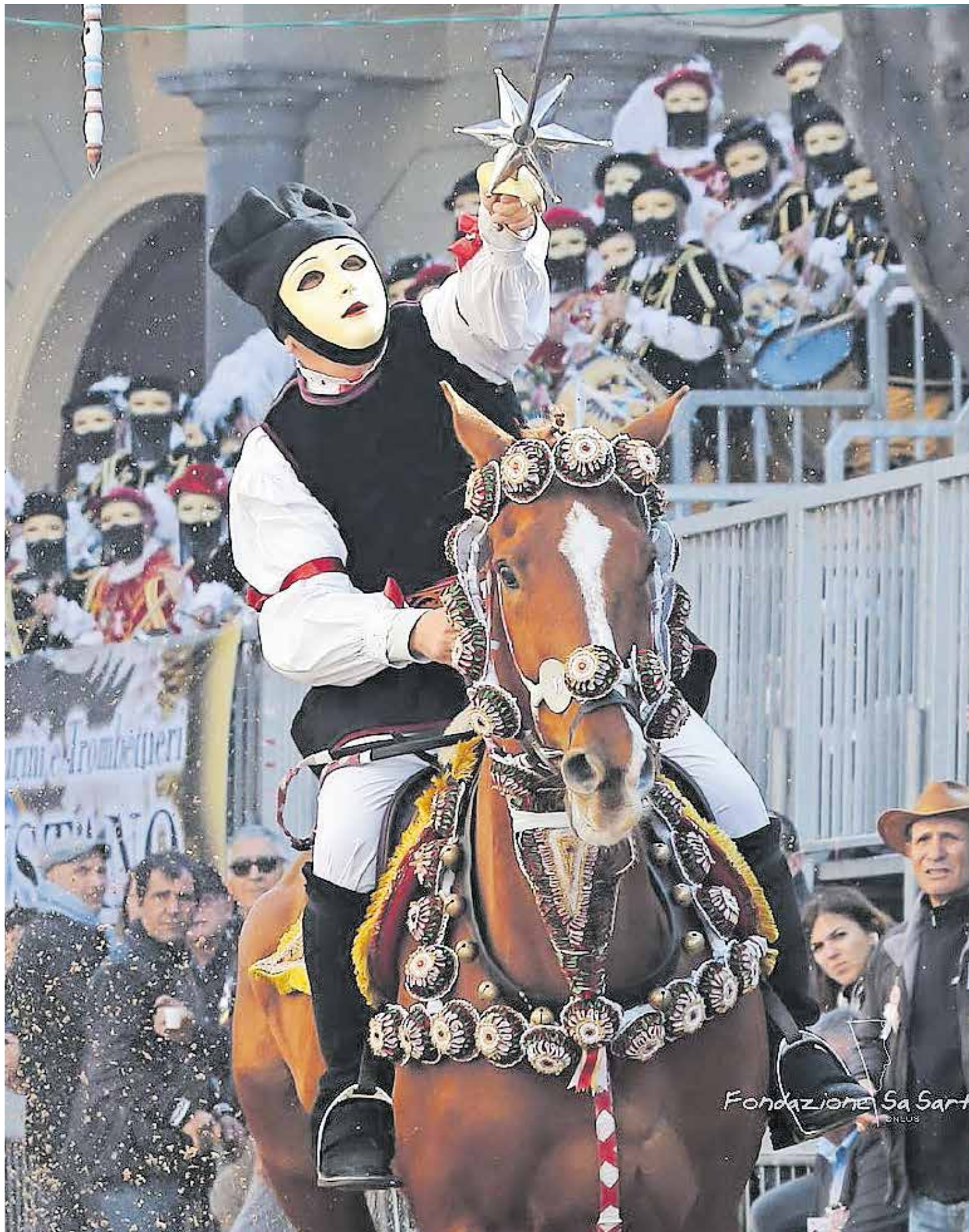

U NAJDUGOVJEČNIJOJ I NAJMASOVNIJOJ VITEŠKOJ IGRI NA TLU EUROPE JAHAIČI GAĐAJU U ŠESTOKRAKU ZVIJEZDU, A POTOM U TROREDIMA IZVODE JAHAIČKE AKROBACIJE OD KOJIH ZASTAJE DAH

Sartiglia

Viteška igra sa Sardinije stara više od pola tisućljeća prije deset godina pobratimila se s našom Sinjskom alkam

VAD

piše Slavica Vuković

Sartiglia, viteška igra, i proteklog se vikenda uoči početka korizme održala u talijanskom gradu Oristanu na Sardiniji, kao i svake godine već više od pola tisućljeća! I ove su godine na najdugovječnijoj i najmasovnijoj viteškoj igri na tlu Europe gostovali sinjski alkari, a u delegaciji je bilo i izaslanstvo Splitsko-dalmatinske županije koja je ostvarila značajnu suradnju s ovim dijelom Italije.

O Sartiglii se u Hrvatskoj nije znalo gotovo ništa do 2013. godine, kada su predstavnici Viteškog alkarskog društva prvi put bili u Oristanu, gdje su ih organizatori Sartiglie ugostili, te se otad svake godine uzajamno posjećuju i intenzivno surađuju.

– Ovogodišnji naš odlazak na Sartigliu bio je u znaku desete obljetnice bratimljenja Viteškog alkarskog društva iz Sinja i viteške igre Sartiglia iz Oristana. Svake godine se naša suradnja proširuje. Prošle godine u Oristanu su bili splitsko-dalmatinski župan Blaženko Boban i rektor Sveučilišta u Splitu Dragan Ljutić pa je potpisan sporazum između splitskog Sveučilišta i Sveučilišta u Cagliariju, a ove godine Viteško alkarsko društvo u Oristanu je nabavilo četiri konja za alkarsku ergelu. Naravno, kao i svake godine, sudjelovali smo i na Sartiglii – kazao nam je dr. sc. Josip Dukić, profesor crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, član Viteškog alkarskog društva čiju delegaciju je predvodio predsjednik dr. Stipe Jukić, a u njoj su bila i petorica alkara: vojvoda Mario Šušnjara, alajčauš Ivica Filipović Grčić, njegov zamjenik Ante Runje i dvojica najtrofejnijih alkara – Ante Zorica i Ivo Zorica. U ime Splitsko-dalmatinske županije bila su dvojica zamjenika župana Ante Šošić i Stipe Čogelja te direktorica županijske Turističke zajednice Ivana Vladović.

Josip Dukić, koji pomaže hrvatskoj delegaciji na Sartiglii, a ujedno i izučava povijesne odnose Sardinije i Hrvatske koji su, kažu, bogatiji nego što možemo zamisliti, opisao nam je kako se odvija ova igra koja je opstala duže od 500 godina.

– Sartiglia je karnevalska igra, što je nekada bila i Sinjska alka, a kod njih se ta tradicija karnevalske manifestacije održala do danas. Svi njihovi vitezovi, sartiglianti, što bi bio pandan našim alkarima, su pod maskama. Oristano je grad veličine našega Sinja, samo nešto urbano razvijeniji, ima oko 40.000 stanovnika, a za Sartigliu se

Trče jednom, a onaj tko pogodi u središte, dobije srebrnu zvijezdu. Nagradu dobiva čim pogodi, vrati se do svečane lože i bude nagrađen

Nakon stavljanja maske stavlja se veo kao ženski dio nošnje, a na njega ide cilindar kao muški dio. To je simbolika muško-ženskih odnosa koji se u maski izjednačuju

U povorci i natjecanju sudjeluje 120 konjanika, a Sartigliu prati 100 tisuća gostiju

Vitezovi, sartiglianti, što bi bio pandan našim alkarima, nose maske, koje nemaju ni muških ni ženskih obilježja, a natjecati se mogu i žene

okupi oko 80.000-100.000 gostiju. Manifestacija se odvija u tri dijela. Prvi dio je oblačenje komponidorija, oni kažu "su componidori", koji je središnja figura cijele manifestacije, slično sinjskom vojvodi. To je impresivan obred, traje oko sat i pol. Najsvečaniji čin je stavljanje maske na njegovo lice. Zanimljivo je da ta maska nema ni muških ni ženskih obilježja, nego je spoj oba spola. Nakon stavljanja maske stavlja se veo kao ženski dio nošnje, a na njega ide cilindar kao muški dio. To je simbolika muško-ženskih odnosa koji se u maski izjednačuju. Komponidori tada postaje polubožanstvo, posjeda ga se na konja kojega se uvede u prostoriju, on uzjaše i od tada vodi cijelu manifestaciju – govori dr. Dukić.

Zanimljivo je i što uz sartigliante postoje i sartigliantice, što čini veliku razliku od Sinjske alke na kojoj se natječu isključivo muškarci. Sartigliantice su, čujemo, i vrlo uspješne i ove godine dvije su pogodile u zvijezdu, što bi kod nas bila alka. Čak je jedna sartigliantica, zove se Sonja, prije nekoliko godina uoči Sinjske alke projahala na konju u povorci kroz Sinj u sastavu delegacije iz Oristana.

– Sveke godine na Sartigliu sudjeluje po nekoliko žena. Žene čak mogu biti i komponidori, što je lijepo i daje još jednu dodatnu zanimljivost – govori Josip Dukić.

Nakon obreda oblačenja ide se na glavnu ulicu u Oristanu. Komponidori na konju dolazi na čelo povorke od 120 konjanika, raspoređenih u 40 skupina po tri konjanika.

– Kreću na glavnu pistu pored katedrale i općine gdje se odvija prvi dio viteškog natjecanja, gađanje u prstenac, kod njih je to šestokraka zvijezda koja je probušena na sredini. Komponidori dolazi s jedne strane zvijezde, pomoćnik s druge, ukrize se mačevima, što je poruka mira i znak da natjecanje može početi. Najprije u zvijezdu gađa komponidori, onda njegovi pomoćnici i poslije ostali. Ne natječe se svih 120 konjanika, nego oni koje komponidori odabere, njih oko dvije trećine. Trče po jednom, a onaj tko pogodi, dobije srebrnu zvijezdu. Nagradu dobiva čim pogodi, vrati se do svečane lože i bude nagrađen. Nakon što svi otrče, natjecanje završava ponovno komponidori. Nakon što su svi, pa i on, u zvijezdu gađali metalnim mačem dugim jedan metar, on na kraju gađa drvenim kopljem "su stocu" s kojim je puno teže pogoditi, tu se dodatno pokazuje njegova vještina. Najveći trenutak radosti je kada komponidori pogodi na početku i na kraju natjecanja. Sve završava na toj pisti galopom "sa remada" komponidorija. On s maskom, polegnut otraga na konja, galopom protrči cijelu pistu i time pokazuje vještinu jahanja. U jednoj ruci drži uzde, u drugoj veliki buket ljubičica "sa pippia de maiu" – svibanjska djevojčica, kojim najavljuje dolazak proljeća. Tim velikim buketom ljubičica, ima ih oko tisuću povezanih u male stručke, u galopu blagoslivlja puk. Taj obred potječe iz prošlosti, kult prirode, najava života, jer tamo je većina ljudi vezana uz zemljoradnju i životinje i to je ostalo kao dio tog obreda. Tim galopom završava prvi dio Sartiglie i svi se prebacuju

na drugu stazu. Najveća atrakcija tek slijedi! – najavljuje dr. Josip Dukić.

Ponovno se ustroje u 40 skupina s po tri konjanika i kreće pariglia, što manje-više znači jedan uz drugoga, a zapravo je manifestacija, nazovimo to, akrobatskog jahanja.

– Njih trojica u galopu jašu jedan uz drugoga i izvode razne figure na konjima, a iza njih odmah kreće druga skupina. Parigliu trče svi. To je nešto od čega zastaje dah, kada vidite njihovu vještinu jahanja. Jedna od najzahtjevnijih figura koja se može napraviti jest kada se sva trojica jahača podignu sa sedla svojih konja, srednji jahač okrene se naglavačke dok mu druga dvojica drže uzde. Imaju i drugu varijantu, kad je srednji jahač okrenut leđima, on ne vidi u kojem pravcu jaše, a dvojica njegovih sartiglianata drže uzde konja. Ipak, daleko najzahtjevnija točka koju mogu izvesti svega dvije ili tri skupine, kada se u galopu, u najvećoj brzini, srednji jahač popne na ramena konjanika sa strane, njih dvojica se također podignu na noge i zajedno naprave piramidu. Sva trojica su na nogama, srednji stoji na ramenima ostaloj dvojici, oni drže uzde njegova konja, sva trojica su u punom galopu, a onaj srednji, ako je iznimno vješt, zna skinuti jaknu i njome mahati. To je najvrednija figura koja se može napraviti, "u sridu", kako bismo u Sinju rekli. Kada svi istrče, završava Sartiglia. Pobjednika nema, pobjednici su svi koji su pogodili zvijezdu, a što se tiče pariglie, računa se brzina, vještina jahanja i figure koje se naprave. Sve se boduje. Jest natjecateljski, ali nije kao Sinjska alka gdje je jedan pobjednik. Sartiglia ima više sadržaja pa se drugačije i vrednuje – pojašnjava dr. Dukić.

Kaže da se događaju nesreće i padovi, ali sve ove godine koliko on prati Sartigliu nikada se nije dogodilo ništa ozbiljnije. Ulažu dosta novca u osiguranje i zaštitu piste, jahači su niži rastom i iznimno spretni.

Organizator ove manifestacije je Fondacija Oristano na čijem je čelu uvijek gradonačelnik tako da je grad preuzeo brigu oko Sartiglie, zajedno sa svojim partnerima. Sveke godine održavaju se dvije Sartiglie. Organiziraju ih dva gremija, udruženja, odnosno ceha pa se održavaju i dvije priredbe. Gremij čiji je zaštitnik sv. Ivan Krstitelj udruženje je zemljoradnika i organizira Sartigliu u nedjelju, a drugo je udruženje stolara i ima zaštitnika sv. Josipa i oni održavaju Sartigliu na pokladni utorak, dakle dva dana kasnije.

– Oni imaju i nešto što ima i Sinjska alka, a to bi bila Dječja alka. Dječja Sartiglia se zove Sartigliedda, sartiljica. Sve je isto, oblačenje, gađanje u zvijezdu, jahanje... Imaju i svoje male konje, ne ponije – kaže dr. Dukić i dodaje kako svim povorkama prethode skupine u narodnim nošnjama iz svih dijelova Sardinije. Zanimljiva je i priča kako su u Sinju otkrili Sartigliu.

– Sartigliu smo otkrili zahvaljujući Hrvatici iz Zagreba koja 50 godina živi u Sardiniji, Almi Tei Rugelj, udala se 1950. godine za Sardinjanina Antonija. Alma je za vrijeme Domovinskog rata pomagala izbjeglicama. Caritas iz Cagliarija dovodio je našu djecu na Sardiniju

Sartiglia je karnevalska igra, a ta tradicija je opstala više od 500 godina

i ona ih je tada vodila i na Sartigliu. Među tom djetom bio je jedan dječak iz Cetinske krajine, danas je ravnatelj OŠ Knin, koji je, kada se vratio kući, u VAD-u ispričao što je tamo vidio i mi smo stupili u kontakt s njima i tako je pokrenuta suradnja – kaže dr. Dukić.

Od samoga početka ulogu domaćina našim alkarima u Oristanu preuzeo je Antonio Sanna, koji je uključen u organizaciju Sartiglie, kao i Luigi Cozzoli te Sergio Calvia, koji im je pomogao oko odabira konja kojima će oplemeniti alkarsku ergelu. Nisu konji jedini opipljivi rezultat suradnje.

– Nakon što je prošle godine potpisan sporazum između Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta u Cagliariju, u svibnju će na Katolički bogoslovni fakultet i na Splitsko Sveučilište sa Sardinije doći profesor Gianluca Borzoni koji se bavi međunarodnim odnosima. Održat će nekoliko predavanja, a mi imamo zajedničke projekte istraživanja. Naša povijest jako je povezana u Prvom svjetskom ratu i razdoblju između dva rata, a u Domovinskom ratu i poraću puno su nam pomagali – kaže dr. Dukić.

Razgovarali smo i s dr. Stipom Jukićem, predsjednikom Viteškog alkarskog društva, koji kaže da je ovogodišnji posjet Oristanu bio vrlo uspješan.

– Ove godine obilježili smo desetljeće od bratimljenja Sartiglie i alke. Za to vrijeme upoznali smo tradiciju naših prijatelja iz Italije koji isto imaju veličanstvenu vitešku igru, a oni su upoznali našu Alku. Svake godine delegacija iz Oristana na čelu s njihovim gradonačelnikom, dolazi na sinjsku Alku, a mi idemo na Sartigliu. Ta suradnja, koja se pretvorila u prijateljstvo, nadrasla je dvije udruge. Sporazum o suradnji koji su prošle godine potpisala dva sveučilišta otvara mnoga vrata, a ove godine s nama je, uz dvojicu zamjenika župana, bila i direktorica županijske Turističke zajednice.

Osim kulturne suradnje, a ove godine su u Oristanu i Samugheu bili i Didi s Kamešnice, postoji velika mogućnost gospodarske i turističke suradnje, što smatram iznimno značajnim. Sardinija je otok koji ima oko 1,600.000 stanovnika i mi kao država možemo imati velike koristi od te suradnje. Postoje i kontakti među školama, tako da se zaista upoznajemo. Prve godine kada smo došli u Sardiniju većina nas je smještala jedino u bivšu Jugoslaviju, a sada smo, zahvaljujući našim domaćinima koji nam daju dosta važnosti na priredbi, prepoznatljivi, svi znaju za Sinj i Hrvatsku – kaže Jukić koji kaže kako je zadovoljan i zbog nabave četiri nova konja.

– U planu nam je graditi alkarsku ergelu, a već imamo uzgojni program tipa konja “alkar” koji moraju zadovoljavati norme, a to je da budu izdržljivi, brzi i jaki. Tradicija konjogojstva na Sardiniji je velika, veliki su izvoznici konja, ima puno uzgajivača različitih pasmina, a mi smo odabrali konje koji su ne samo za održavanje Alke već i za uzgojni program koji mi provodimo – pojašnjava dr. Stipe Jukić, a više o novim grlima rekao nam je alkarski vojvoda Mario Šušnjara.

– Karakteristike konja koji trče Sartigliu vrlo su slične onima koje treba imati alkarski

Predsjednik VAD-a Stipe Jukić (desno na slici) i domaćini u Oristanu

Alkarski vojvoda Mario Šušnjara: Nabavili smo četiri konja na Sardiniji, već su u treningu i trčat će Alku

tip konja. S obzirom na to da smo prijateljska udruga već 10 godina, logično je da suradnju unapređujemo i širimo na područje konjogojstva pa ćemo vidjeti kako će se to uklopiti u naš razvoj. Vjerujem da će to biti uspješno jer nam trebaju vrlo slične tehničke karakteristike konja, a tradicija je na njihovoj strani. Ove je, mogu reći, i jedno testiranje pa ćemo vidjeti kako će se ovaj konj uklopiti u naš uzgojni tip konja. Sigurno će ti konji otrčati Alku, a što se tiče rasploda i daljnje selekcije, to će pokazati vrijeme, to su dugi procesi, naš veterinar Stipe Šimundža vidjet će kako će ih uklopiti u naš uzgoj, ali za to treba vremena. Ono što je kratkoročno, odnosno što mogu već sada reći, ti će konji trčati Alku – kaže vojvoda Šušnjara.

Konji su sa Sardinije već stigli, upravo ih uvode u trening, a vojvoda kaže kako očekuje da će se više nego dobro uklopiti. On smatra da je suradnja Alke i Sartiglie prirodna i važna.

– Postoje brojne poveznice između Alke i Sartiglie. Sartiglia je jedina viteška igra uz Sinjsku alku koja se održava na takvom nivou da ima stoljetnu tradiciju, da cijeli kraj živi s njom, ljudi je duboko osjećaju i daju joj identitet. Zato se toliko održala – zaključio je Šušnjara.

O boravku na Sardiniji razgovarali smo i sa zamjenikom župana Stipom Čogeljom.

– Fokus posjeta, osim prisustva tradicionalnoj viteškoj igri Sartiglii, bilo je produbljanje suradnje Viteškog alkarskog društva i Fondacije Oristano, organizatora Sartiglie, posebno u dijelu razvoja konjogojstva. Naime, više od 3000 ljudi na otoku Sardiniji bavi se uzgojem, iznajmljivanjem i prodajom konja, a što je vrlo lukrativan posao koji je većim dijelom i vezan na baštinu Sartiglie. Viteško alkarsko društvo nabavilo je četiri konja sa Sardinije, a uz pomoć Splitsko-dalmatinske županije i Grada Vrlike na području Vrlike razvija projekt izgradnje konjušnice, smještaja i popratnog turističkog sadržaja za potrebe alkarske ergele te razvoja održivog outdoor turizma. Vidjeli smo sličan program koji je regionalna zajednica Sardinije razvila u gradu Ozieriju – kaže Stipe Čogelja i napominje kako su održali niz sastanaka s ciljem unapređenja turističke razmjene.

– Splitsko-dalmatinska županija nedavno je izgradila Centar za posjetitelje i edukaciju “Skrivena Dalmacija” te predstavila brend “Skrivene Dalmacije” koji se sastoji od projekata “Dalmacija storytelling destinacija”, “Dalmacija eno gastro destinacija” i “Dalmacija outdoor destinacija”. Na sastancima s predstavnicima lokalnih općinskih i turističkih vlasti razmijenili smo iskustva oko uspostavljanja održivih modela turizma te dogovorili posjet Splitsko-dalmatinskoj županiji i daljnju kulturnu suradnju vezano za poveznice iz zajedničke recentne povijesti – rekao je Stipe Čogelja.

Uzvratni posjet prijatelja iz Oristana i ove će se godine dogoditi za sinjsku Alku. Kada u koloni na alkarskom trkalištu u defileu uoči Alke ugledate konjanike s bijelim maskama na licu, znat ćete da su to sartiglianti.